

ВЪВЕЖДАЩИ ДУМИ

Този том на Атлас на българската литература за годините 1969–1989 е в определен смисъл условен като периодизация. Посочените две десетилетия във всяко отношение са плътно свързани с предходния четвърт век и в целостта си обозначават една епоха, в която литературата се създава в обща идеологическа рамка, с бавно, но забележимо променяща се в годините естетика. Изборът на 1969 като граница на тома едва ли се нуждае от обяснения, макар не със същата категоричност, както това се отнася за 1989 например.

1969 – това, естествено, е годината, която отбелязва появата на една нова стагнация в политиката и културата, поне в началото си повече сродна с климата на 50-те години. Тази стагнация прекъсва и в България климата на общото за някогашния социалистически лагер „размразяване на ледовете“, осъществявано след смъртта на Сталин (1953).

Томът ще излезе в две части: първата обхваща първото от двете десетилетия, а втората – периода до края на 1989 година. В основата на това деление не лежат никакви смислови или институционални основания. То бе наложено в хода на работата поради необходимостта към обичайните текстове да се приложи и обширен, допълнителен, систематизиран материал за литературния живот не само в обозначения времеви отрязък, но и за целия почти половинвековен период на епохата на социализма – 1944–1989.

Става дума за многобройни приложения, които систематизират литературния живот в духовния и материалния му смисъл – награди, отличия, чествания, дискусии, международни и национални срещи и т.н. Към тях се добавят изчерпателни библиографски списъци за знакови библиотеки и издания, които са наченати в тоя период и са прекъснали с приключването му. Всичко това естествено разшири обема на изданието много повече от приетите норми. Сметнах, че данни от такъв род са извънредно ценни, най-напред – защото никъде не се предлагат, и после – доколкото по същество те са база на всяка бъдеща социология на литературата.

Такава база е главно условие за автентичното декодиране и проучване на духовните процеси в една голяма част от историята на току-що отминалия български XX век. Чрез приложенията, които я съставят, отчетливо се открояват връзките и механизмите на отношенията „творец–власт“, приоритетите на властта, както и осмозата между писателите и властта. Всички приложения, синтезиращи и систематизиращи цялата следвоенна епоха, ще бъдат представени заедно с втората част на настоящия том (1979–1989), която е също подготвена за печат.

Макар че Атласът остава верен на изначално приетите принципи и специално на принципа да представя, без да коментира, заключенията и изводите в тази посока са толкова красноречиви, че дори и за не специално подготвения читател ще бъдат видими тенденциите на редуващи се стагнации и размразявания, на механизмите на контрола и самоконтрола, както и прийомите, с които са осъществявани.

Особено важно ми се струва това, че чрез взетите проби от литературния и периодичен печат за първи път се очертават ефектите на писателския самоконтрол, на съображенията и компромисите, на нагаждането и натягането, и най-вече на престараването в спазването или още повече в провеждането на „линията“. Вероятно мрачността на тези роли за новите поколения ще изглежда непонятна или още по-лошо – смешна. В такъв случай Атласът ще влиза в ролята на провокатор на любопитство и интерес към личности и явления, които са изглеждали еднозначни и окончателни под клишетата, с които сме ги запомнили, докато действителният им смисъл е бил много по-сложен и противоречив.

Само конкретиката (и то конкретиката в собствен дискурс) е способна да размекне и стопи клишета и представи, които са се сглобили и утвърдили във вторични времеви напластявания. В историята на литературата нищо не е по-конкретно от излизането на книгата, рецепцията ѝ, начините, по които е била обговорена, осмислена, включена или изключена от протичащите процеси. Функцията на Атласа (една от важните) и в този том продължава да бъде именно тази, но повече от всякога тук тя е изведена пред скоби, защото се сблъсква с нови клишета и стереотипи от времето след 1989, които още не са достигнали апогея си и поради това се представят не просто като неуязвими, но и като модерни.

ВЪВЕЖДАЩИ ДУМИ

Централно място в този том и в двете му части е отредено на институциите и специално на една от тях – Съюзът на българските писатели (СБП), особено обгрижван от властта и сам институция с голяма власт в литературния и общокултурния живот. Атласът се наема да фиксира всички значими изяви на Съюза, за да индикира чрез тях механизмите на упражняването на властта, както и ролите, които поемат различните изпълнители. Смесът на това вглеждане е двустранен – така стават видими не само механизмите, но и индивидуално присъщото на изпълнителите – писатели със силно или подчертано обществено присъствие, мултиплицирано от институцията. Важно е да се правят подобни разграничения, доколкото властта в разглеждания период се упражнява не само от партийни чиновници, определени или самоопределили се да бъдат писатели, но и от талантиливи хора, по различен начин преобразяващи се в силовите ѝ полета. Членуването в Съюза на писателите е натоварено със значения, които не само дават официалност и легитимност на писането, но отварят за пишещия възможности за реализация в една строго йерархизирана система на помощи, поощрения, награди и почести, която отчита не толкова естетическите качества на творбите, колкото всеки негов обществено засвидетелстван жест. На тази основа се зараждат, оформят, противопоставят и враждуват, съюзват или разпадат и вътрешносъюзните групи, много често маскиращи противопоставянето си с позволени естетически различия.

И най-после сред многото посоки на извадките, които подобни въвеждащи думи няма как поради жанра си да изчерпят, те са длъжни да отбележат желанието на Атласа да възкреси и покаже на светло различията, явните или прикрити несъгласия и противопоставяния в едно професионално общество, прокламиращо се като общество на единството и съществуващо в табутата на тази формула. Това става възможно чрез хроникването на най-важните дискусии, разговори, полемки, чествания и т.н., които са предизвиквали обикновено силен резонанс в обществото като зачатъци на диалогичното мислене. Много от тях под задължителната идеологическа маска демонстрират приобщеност към официално невъзможни за споделяне естетически възгледи. Други, в идеологическата и естетическата си ординерност, са знакови фигури на културата на социализма, маркиращи идеологическата му последователност и твърдолинейност.

Във втората част на този том очертаните тенденции са развити и изложени във от общата матрица (книга – рецепция – авторство – профил на времето) и в около двадесет систематични приложения, обобщаващи целия период от 1944 до 1989 година. Междувременно ще бъде отпечатан и отдавна подготвяният том на Атласа за възрожденската литература.

Така Атласът на българската литература изчерпва столетията от Паусиевата „История славяноболгарская“ до края на XX век и се изправя пред последното си предизвикателство – литературата в свършено нови условия – литературата на днешния ден.

СИМЕОН ЯНЕВ

1969

КНИГИТЕ

1. АВРАМОВ, Димитър. Естетика на модерното изкуство. – София: НИ, 1969.	7. АПРИЛОВ, Борис. Есенни дюни: Разкази. – Варна: ДИ, 1969.	13. БОНЕВ, Петър. Леденият екватор: Разкази. – София: НМ, 1969.
2. АНГЕЛОВ, Боньо Ст. В зората на българската възрожденска литература: Изследване. – София: НП, 1969.
Очерци за П. Хилендарски, С. Врачански, Ю. И. Венелин.	8. БАНКОВСКИ, Христо. Български календар: Поема. – София: сп. Септември, кн. 7, 1969.	14. БОРИСОВ, Кирил и Борис Дяков. Недовършени песни: Антология на българските писатели, загинали в борбата против фашизма. 1923–1944. – София: НМ, 1969.
3. АНТОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКАТА ПОЕЗИЯ. В 2 т. Т. 1. – София: БП, 1969.	9. БОГДАНОВ, Георги. Крило на птица: Стихотворения. – София: НМ, 1969. – (Библиотека Смяна).	15. БОРИСОВА, Божана. Вечеря за дванадесет души: Разкази. – София: БП, 1969.
4. АНТОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКАТА ПОЕЗИЯ. В 2 т. Т. 2. – София: БП, 1969.	10. БОГДАНОВ, Иван. Кратка история на българската литература. В 2 ч. – София: НП, 1969: Част 1. Стара българска литература. Литература на Възраждането.	16. БЪЧВАРОВА, Свобода. Литургия за Илинден: Роман. – София: НМ, 1969.
5. АСЕНОВ, Воймир. Крепост: Стихове. – София: НМ, 1969.	11. БОЖИЛОВ, Божидар. Горди оди: Лирика. – София: БП, 1969.	17. В СТРОЯ: Разкази. – София: Млади творци. 1969.
Авт. Николай Стоянов, Лазар Лазаров, Христо Рудински, Тодор Димитров и Венцеслав Пейков.
6. АСЕНОВ, Драгомир. Сурово възпитание: Разкази. – София: Профиздат. 1969. – (Библиотека на работника).	12. БОЛЯРОВ, Димо. Завръщане: Стихове. – София: НМ, 1969.	

КРИТИЦИТЕ

8. БАНКОВСКИ, Христо. Български календар: Поема. – София: Сп. Септември, кн. 7, 1969.

Димитър Танев: „На пръв поглед „Български календар“ е творба, осъществена по рационално-рефлексивен път – плод преди всичко на мисълта, с напрежение асимилирала факти, имена, събития, дела и подчинила ги на една предпоставена художническо-гражданска задача: да се посочи величието на българския дух, героиката на миналото, плодната сила на земята и людетe ни. /.../

/.../ патосът тук е самороден, дошъл закономерно след една недовършена себепроверка в окръжението и проблемите на съвремието; /.../

...

Аз съм страшен, неизвестен
на света поет

(с неподозирани от Европа
заложби),

който къса от себе си
стихове – ред след ред,
както майката – своите
рожби.

Осем милиона.

Непреодолима

езикова бариера.

Преодолима! Защото след

време – макар и дълго,
светът ще разбира дори
силициевите същества от
Венера;
а що остава – да не знае
български! /.../

„Български календар“ при всички възможни резерви е една динамична и искрено изпята творба с лек одаичен привкус. Тя е мисъл и настроение, гняв и радост, усет за минало и сегашно, разтопени в едно и освободени без трясък и превишена патетичност. Героичното тук е живеецът, но не е въведено като нравствена норма, свършена до абстрактност; не е красива поетическа формула; не е лозунг. /.../“

Пулс, г. VII, 1969, бр. 20, с. 4.

16. БЪЧВАРОВА, Свобода. Литургия за Илинден: Роман. – София: НМ, 1969.

Антон Кафезчиев: „Тая тема сама по себе си носи риск. Веднъж – заради епичността ѝ (една от най-ярките страници в историята на българския народ), втори път – заради задължителното сравнение с вече написаното: „Илинден“ на Талев – в романа, Яворовата биография на Гоце Делчев, мемоарите на Силянов, Шатев и Сониксен... /.../

КНИГИТЕ

<p>18. В СТРОЯ. Стихове. – София: Млади творци. 1969. Авт.: Петър Андасаров, Емил Розин, Виктор Мирков, Иван Бориславов, Стефан Фурнаджиев, Сава Пеев, Атанас Стоев и Любен Костов.</p> <p>19. ВЕЖИНОВ, Павел. Прилепите летят нощем: Роман. – София: ДВИ, 1969.</p> <p>20. ВЪЛЕВ, Димитър. Ние величествата: Разкази. – София: НМ, 1969.</p>	<p>21. – Ярост: Новели. – София: БП, 1969.</p> <p>22. ВЪЛЧЕВ, Йордан. Родихме сме змейове: Разкази. – Варна: ДИ. 1969.</p> <p>23. – Сигнали за атака: Разкази. – София: ДВИ, 1969.</p> <p>24. – Стъпала към небе: Роман. – Варна: ДИ, 1969.</p>	<p>25. ВЪЗРОЖДЕНСКИ СТРАНИЦИ. Антология. В 2 т. Т. 1: Литературни творби, статии, писма, спомени. – София: БП, 1969.</p> <p>26. ВЪЗРОЖДЕНСКИ СТРАНИЦИ. Антология в 2 т. – София: БП, 1969. Т. 2. Поезия, белетристика, сатира, хумор, драма, критика.</p> <p>27. ГАНЧЕВ, Марко. Бягащо дърво: Лирика. – София: БП, 1969.</p>
---	---	--

КРИТИЦИТЕ

Епохата присъства с целия си пълнеж – не само с идеите, но и с битовите и етнографски подробности. На един дъх, като приказка ти поглъщаш одисеите на Танас, и през цялото време те боли за тая многострадална земя, за 26-те хиляди храбреци, предизвикали на двубой една огромна империя.

И чак когато затвориш книгата, можеш да подходиш като критик. Отрезнял вече да установиш на места нарушените закони на белетристиката. Книгата навярно ще се преиздаде (заслужава!) – нека намали от своя обем. Началото на всяка глава може да се сгъсти. Приетото заглавие изисква фокус – близо сто страници (от общо четиристотин) продължава онова, което всъщност е епилог; самото въстание върви някак вяло – най-хубавите моменти ми се струват „преди“ и „след“. Диалогът е великолепен, точен, но по самата фраза неведнъж ще откриеш дразнещи, направо вестникарски словосъчетания. /.../“

Пламък, г. XIV, 1970, бр. 1, с. 70–71.

21. ВЪЛЕВ, Димитър. Ярост: Новели. – София: БП, 1969 г.

Симеон Хаджикосев: „Последната книга на Димитър Вълев е още една проява от усилията на редица наши писатели да осъвременят белетристичния подход към т.нар. регионална тематика. Писателят е обозначил своя сборник с подзаглавието новели. Всъщност качества на новела притежава само централното произведение, дало наименованието на книгата. /.../ Кратките разкази „Оран“, „Товар“, „Донос“ и „Паметник“ ограждат двете „новели“ и допринасят за оформянето на особена структура на книгата, която може да се нарече циклична.

Въпреки привидната си завършеност и самостоятелност разказите са обединени не само от специфичния белетристичен маниер на писателя, но и от общността на пространствения регионален признак и фиксирането на едни и същи герои. Подобна циклична организация на литературния материал, излизаща вън от рамките на обикновения сборник разкази, но непрекраща границите на повестта, е все по-засилваща се тенденция в нашата съвременна проза. Присъствието на общи герои в сборника на Д. Вълев не е самоцел. Всеки разказ е обогатен в своя специфична тоналност, всеки път авторът търси нова гледна точка, осветлява героите си под различен ъгъл. Това налага необходимостта от експериментиране и във вътрешната форма на разказа. Може би най-характерното за Д. Вълев в това отношение е подчертано „кинематографичния“ му начин на виждане. /.../

Сборникът „Ярост“ представя автора си като своеобразен белетрист. Неговите търсения в областта на литературната техника – макар и не всякога сполучливи – са плодотворни, те внасят един характерен шрих в усилията на съвременната ни литература да очертае свой облик.“

ЛФ, г. XXVI, 1970, бр. 10, с. 2.

22. ВЪЛЧЕВ, Йордан. Родихме се змейове: Разкази. – Варна: ДИ, 1969.

Д. Кирков. С усмивка и почит към трайното в народната памет. // Лит. фронт, № 31, 30 юли 1970, с. 2.

Ем. Прохаскова. Проблеми на една литературна година: (Наблюдения върху прозата). // Лит. мисъл, 1970, № 2, с. 87–93.

КНИГИТЕ

<p>28. ГЕОРГИЕВ, Любен. Млади писатели. – София: НМ, 1969.</p> <p>Литер.-крит. очерци за Пеню Пенев, Усин Керим, О. Орлинов, П. Стефанов, Л. Левчев, Вл. Башев, П. Караангов, Д. Дамянов, Хр. Фотев, Ст. Цанев, Г. Мишев, Н. Йорданов, Д. Цончев и В. Петкова.</p>	<p>30. GERMANOV, Андрей. Яростно слънце. – София: НМ, 1969.</p> <p>31. ГЛАСОВЕ ОТ ДИМИТРОВГРАД: Литературен сборник. – София: Литературен кръжок П. Пенев. 1969.</p>	<p>33. ГУЛЕВ, Димитър. Чудните нейни очи: Разкази. – София: БП, 1969.</p> <p>34. ГУЛЯШКИ, Андрей. Приключенията на А. Захов. Т. 2. През една дъждовна есен. Спящата красавица. Малка нощна музика: Повести. – София: БП, 1969.</p>
<p>29. ГЕОРГИЕВ, Любен, Хр. ДЖАМБАЗКИ, Л. НИЦОЛОВ. Речник на литературните термини. – София: НИ, 1969.</p>	<p>32. ГОЛЕВ, Владимир. Мироздание: Лирика. – София: БП, 1969.</p>	

КРИТИЦИТЕ

Димитър Кирков: „/.../ Жизненият материал в произведението на Вълчев е пречупен през едно съзнание, което се движи между народната приказка, народната песен и действителността. По такъв начин авторът постига цялостна атмосфера, създава духовния климат, при който е пуснал корени в родната земя. Но успоредно с това в сборника е реализирано едно тънко иронично отношение към стародавните времена. Комизмът и възхищението са преплетени така тясно, така неразлъчно са съединени, че понякога е трудно да се прокара точна граница между тях и ние възприемаме Вълчевия свят в цялото му богатство, заключено между усмивката и почитта.

Тази позиция на автора намира адекватен израз в стиловата тъкан на сборника. В нея осезателно се открояват разнообразни фолклорни стилизации. /.../

Един от най-сполучливите разкази в сборника – „Погребение“ – е свързан с идеята за оптимистичната житейска философия на българина. Той възприема смъртта не в нейния биологичен ужас, не в мистичната ѝ мрачност, като нелеп абсурд, а като едно неминуемо събитие в живота, като част от променчивата ни земна съдба. И когато авторът се пита дали злият нрав на баба Мария е станал причина, или някаква върховна съдба е отредила Цако – великият зевзек, да бъде окъпан пред последния си път с чубрица вместо с босилек, ние вярваме, че това е тази съдба на народа ни, която го е подготвила да приема със спокоен поглед всички превратности и несгоди. Бодро, оптимистично чувство пронизва всяка дума, до края на разказа.

Независимо от ироничната усмивка сборникът „Родихме се змейове“ е пропит с една ностал-

гия по чудната територия на „кулските“ дни. Защото човешко е – всеки помни своята първа крачка и когато я потърси от далечината на годините, намира една неочаквана тъга.“

ЛФ, г. XXVI, 1970, бр. 31, с. 2.

Светлозар Игов: „/.../ В основата на Йордан-Вълчевото разказване стои един обикновен разказ на случка, в която преобладава анекдотната стилизация. В това обективно-епическо разказване най-силно е повлияла изразната конвенция на живата фолклорна форма – устния простонароден разговор. В „Родихме се змейове“ е силна плодотворната традиция на българския устен разказ, на онези сладкодумни притчи, към чиято „мъжка“ фолклорна традиция (чиновниците на Иван Вазов, Йовковите посетители на Антимовия хан, косачите мъже на Елин-Пелиновите кръчми) Йордан Вълчев е прибавил и митологично стилизирания глас на бабата с нейните езически клетви и „българувания“.

Но разказът на Йордан Вълчев не е „чисто“ обективно-епическо повествование. В него е силна личната стилизация, един ярък субективен патос оформя битовите анекдоти, внасяйки в тях поуката на едно своеобразно виждане на света. /.../

Така „случката“, анекдотът (основното ядро на Вълчевото повествование) не само се разкриват „като пред очите ни“, с една пластична живост, към която се стреми всяко изкуство, но съдържат в себе си и своето минало и бъдеще; събитията са не само „ставащи“, но като че мечтани и спомняни едновременно. Така художественият свят у Йордан Вълчев придобива една временна триизмерност, която има и психологически, и нравствено-оценъчен смисъл.

КНИГИТЕ

35. ГЮРОВА, Светла. Възрожденски пътеписи. – София: БП, 1969.

Откъси от пътеписи на Н. Бозвели, К. Фотинов, Н. Геров, И. К.-Джиног, Ив. Богоров, Л. Каравелов, Т. Икономов, Н. Живков, Ил. Блъсков, К. Петров, Ст. Панаретов, Ст. Бобчев, М. Дринов.

36. ДАМЯНОВ, Дамян П. Живей така че...: Есета, силуети, импресии. – София: НМ, 1969.

37. – Ти приличаш на моя сълза: Стихотворения. – Варна: ДИ, 1969.

38. ДАСКАЛОВА, Лиана. Рози: Стихове. – София: БП, 1969.

39. ДИАВАТОВ, Венцислав и Милан Миланов. Роман в 3 ч. – София: НМ, 1969. – (Библиотека Лъч).

40. ДИЛОВ, Любен. Тежестта на скафандъра: Научна фантастика. Роман. – София: МФ, 1969.

41. ДИМИТРОВ, Благой. Успокоени мълни: Стихотворения. – София: БП, 1969.

42. ДИНЕКОВ, Петър. Из историята на българската литература и фолклор: Сборник статии. – София: НИ, 1969.

КРИТИЦИТЕ

Особено важно е да се разкрие ретроспективният поглед към „лучилото се“, защото той в най-голяма степен носи основния патос на книгата, разкрива същността на авторското виждане на света. /.../

„Змейската“ тема се оказва всъщност тема за силата, за българската сила, за онова, което ни е съхранило през вековете въпреки жестоките исторически страдания. Това не е някаква „изконна“, митическа, дарена ни от боговете сила, а родената чрез опита на националното страдание мъдрост, която има смисъл и на историческа етика. /.../“

Пламяк, г. XIV, 1970, бр. 10, с. 94–96.

Огнян Сапарев: „/.../ Сборникът „Родихме се змейове“ създава един цялостен художествен свят: свят митологичен и екзотичен, въплъщение на Дионисиевото начало в националната ни култура. Тази книга по един странен и убедителен начин показва, че ние имаме свое съответствие на онова, което в културната история на други народи определяме като „карнавално светуещане“... Езическият талант на автора е необуздан, той притежава сладкодумната „безотговорност“ на народния разказвач, който не признава ограничения. Но също като него има своя система, своя поетика, която следва повече или по-малко последователно и която прави художествения свят на книгата монологичен.

В разказите на Й. Вълчев се забелязва един съвсем демонстративен монтаж (с пародиен характер) на стилово разнородни пластове: пародиран е чрез стилизиране и хиперболизиране фолклорно-диалектният, битово-идиличен и хероикомичен повествователен маниер. /.../

Светът на Йордан Вълчев е националноекзотичен. Екзотиката му има главно два аспекта: митологичен и битово-етнографски. Битово-

етнографският тип екзотика пронизва целия сборник, носи жанровата пестрота на „доброто старо време“. Митологичният тип екзотика има два пласта: легендарен, архаично-демонологичен (свързан с бабата клетварка), който напомня за хунско-прабългарските традиции, и хероикомичен.

Хероикомиката на Й. Вълчев заслужава по-специално внимание. За разлика от други славянски литератури, хероикомиката е рядък гост в нашата литература, склонна да свързва героиката по-скоро с трагичното и възвишеното, отколкото с комичното. /.../

Художественият свят на Йордан Вълчев е деромантизирано-романтичен. Полюсите на тази деромантизирана националнофолклорна романтика са патос и ирония. Те динамично се уравновесяват, създавайки вътрешно напрежение. Многозначността (силата) на това напрежение се засилва от многопосочността на иронията, от автопародийността на пародийното. Патосът израства върху романтичното преклонение на автора пред националномитологичното. Патосът е принизен чрез иронизирането на това националномитологично (тук иронията има за цел не nihilистично да го отрече, а да подчертае историческата му ограниченост и преходност). Обгорен от иронията, патосът не изчезва безследно, а се превръща в носталгия по безвъзвратно отминалото; в тази носталгия няма нищо евтино, защото е изстрадана, проверена чрез смеха. Деромантизираната романтика се трансформира в съзнание за вечността на българския корен, траен в историческата си променчивост. Това е и ключът към романтичния смисъл на книгата. /.../

Книгата „Родихме се змейове“ е крайно интересно литературно явление, показателно за някои трансформационни процеси в белетри-

КНИГИТЕ

<p>43. – Между свои и чужди: Статии върху българската и полската литература и очерци за Л. Стоянов, Е. Багряна, П. П. Славейков, А. Мицкевич, Б. Пенев, Д. Габе, С. Врачански, П. Р. Славейков, Вл. Броневски, Ю. Тувим, Г. Й. Галчински и В. Мах. – София: БП, 1969.</p> <p>44. ЕВТИМОВ, Евтим. Пиринският орел: Поема. – Пловдив : Хр. Г. Данов, 1969. За първия партизанин Иван Козарев.</p>	<p>45. ЖОТЕВ, Добри. Обличане на Венера: Комедия. – София: Съвременна българска драма, 1969.</p> <p>46. – Стихотворения. – София: БП, 1969.</p> <p>47. ЗАРЕВ, Владимир. Ако това е времето: Стихове. – София: НК, 1969.</p>	<p>48. ЗАРЕВ, Пантелей. Структурализъм, литературознание и естетически идеал. – София: БП, 1969.</p> <p>49. ЗЕЛЕНИТЕ УЛИЦИ. Сборник стихове за Стара Загора. – Стара Загора: Дом литературна Стара Загора, 1969.</p> <p>50. ИЛИЕВ, Стоян. Спор за поезията и критиката. – София: БП, 1969.</p>
---	---	--

КРИТИЦИТЕ

стиката ни. Тази книга е още едно потвърждение на жизнеността и литературно-историческия смисъл на „антитетичната“ линия в новата ни литература, чийто най-ярък изразител е Й. Радичков. /.../

/.../ Сборникът „Родихме се змейове“ заема мястото на преходно звено между „Свирепостта“ и „Диви разкази“. Пародизираната хероикомика на Й. Вълчев запълва „празното“ място между дееспизираната героика на Хайтовите „Диви разкази“ и парадоксалния черказки свят на Радичков.“

Септември, г. XXIII, 1970, бр. 1, с. 217–223.

27. ГАНЧЕВ, Марко. Бягащо дърво: Стихотворения. – София: БП, 1969.

Крайо Краев. Творецът и нашето съвремие. // Кооп. село, № 70, 23 март 1969.

Енчо Мутафов. Социално-литературна поза и сатира. // Лит. фронт, № 15, 10 апр. 1969.

Д. Танев. Силата и слабостта на една поезия. // Пулс, № 8, 15 апр. 1969, с. 4, 5.

Енчо Мутафов: „Външно погледнато, поезията на Марко Ганчев има претенцията за авторско самовглъбяване. Твърде скоро обаче се убеждаваме, че за самовглъбяване и самоопределение не може да се говори, а единствено за самоограничаване от явления и порядки, които поетът счита за неестествени и фалшиви, неотговарящи на социалистическия морал. С някои негови постановки тук съм напълно съгласен. Например в стихотворението „Самолет“ се дистанцира от фалша и лицемерието, от комплиментите и замазващите усмивки, зад които се крие винаги скудоумие. Съгласен съм и с това, че подобни отношения винаги висят „над

пропаст“. Позитивно е и разграничаването от дребните борби, от това „пеперудно суетене“ край блясъка на примамливата вещ или натруфената дума, от сноба, който „с превъзходство иска да ме слиса“. /.../

Съвсем понятно е, че при това положение особено ни интересува собствената авторска гражданска позиция или, казано по-елементарно – какво поетът противопоставя на отрицателните явления. И отгук започват моите категорични несъгласия. В началото споменах думата философ. В случая това е съвсем условно казано, защото всъщност налице е някаква псевдофилософия (при това изразена по елементарен начин). Псевдофилософия е, защото тук чисто и просто става въпрос за мисли и „наблюдения“, които са явно непремислени и са далеч от същността на нещата. Всъщност те и не са лично изстрадани – без особен труд откриваме зад тях само една литературна поза.“

ЛФ, г. XXV, 1969, бр. 15, с. 2.

Димитър Танев: „Какво ни предлага стихосбирката на Марко Ганчев „Бягащо дърво“? Най-напред една група стихотворения, в които отново срещаме преклонението пред изконни национални същности, пред реалните форми и изражения на съвременния живот. Само че всичко това е облечено сега в едно по-тежко, „философско“ рухо – като резултат на дълготраен размисъл, на собствен и чужд опит и изживявания. И когато, както в „Природа“, прастарият пантеистичен мотив получи свое, осъвременено предметно-образно решение, вкусът на нещо казвано и познато постепенно се загубва, за да останат съпричастието с поетовото жизнелюбие и чистите цветове на няколко сърчно нанесени художествени щриха. /.../

КНИГИТЕ

51. ИСАЕВ, Младен. Висина: Лирика. – София, 1969.	54. КАЛЧЕВ, Камен. В моя свят. Бележки и размисли. – София: БП, 1969.	55. – Разминаване. Романтична история. – София: ДВИ, 1969.
52. ЙОСИФОВА, Екатерина. Късо пътуване: Стихове. – София: НМ, 1969.	Очерци, интервюта, изказвания за литературата и творч. скици на Хр. Смирненски, Г. Бакалов, Е. Пелин, Й. Йовков, Д. Талев, Д. Димов, Е. Станев, М. Горки, Ъ. Хемингуей.	56. КАРАНФИЛОВ, Ефрем. Съвременност и белетристика. – София: НИ, 1969.
53. КАЗАНДЖИЕВ, Николай. Усилия и усмивки: Разкази. – Пловдив: Хр. Г. Данов, 1969.		Литер.-крит. статии върху съврем. бълг. проза и очерци за твор. на Г. Караславов, Е. Станев, Ст. Загорчинов, А. Каралийчев, Е. Коралов, К. Григоров, А. Гуляшки, К. Калчев, П. Вежинов, Ст. Дичев и Н. Хайтов.

КРИТИЦЕ

Сега М. Ганчев е същият... и несъщият! Това, че някои от творбите му са слаби, други – книжни и недостатъчно добре моделирани, още не е „другото“, несрещаното по-рано у този поет. /.../ Смущава ни много повече онази самоизолация, онзи неприсъщ на автора, поне досега, индивидуализъм, странното, но все почувствително вътрешно алиениране от света, който той поначало приема и обича. Едва ли това е само характерният за сатирика прийом да се отдалечава от обекта, за да го визираща по-точно и улови с по-голяма сигурност. /.../

Ние помним и уважаваме някогашния здравомислещ и ангажиран поет Марко Ганчев. Помним неговото тържествено, мажорно стихотворение „Всички пътища...“ – една песенна възхвала на нашата всепобедна идея, на динамичното ни съвремие, на човека борец и сътворител. И очакваме, и искаме от поета тъкмо такава поезия – оптимистична, не дребно-заядлива, а бойка и вдъхновяваща, следваща магистралните посоки на живота. Поезия, на която да вярваме като на собствено откровение.“

Пулс, г. VII, 1969, бр. 8, с. 4, 5.

ГЕОРГИЕВ, Л., Хр. ДЖАМБАЗКИ, Л. НИЦОЛОВ. Речник на литературните термини. – София: НИ, 1969.

Никола Георгиев: „Дали от авторска скромност или от търговска нескромност, но и второто издание (разширено и поправено) на „Речник на литературните термини“ е препратено към равнището на „всички учащи се от средния и горния курс на общообразователните училища и техникумите“. Така погледнаха на речника и някои от немногочислените рецензенти на първото му издание. В излезлите отзивы обаче справедливата критика на множеството факти-

чески грешки и недоглеждания засенчи донякъде същността, принципната страна в появата на този труд. /.../

Когато са се залавяли със задачата, с каквато далеч не във всички културни народи досега са се решавали да се заловят, авторите на речника са имали пред себе си няколко принципни въпроса от решаващо значение за цялата им по-нататъшна работа. Първият от тях се отнася до характера на речника – дали да бъде описателен или нормативен, дали да представи по възможност най-голям брой употребявани термини, или пък да извърши критичен подбор и отхвърли противоречивите значения и неточните, неопределени или излишни термини. Натезжала е, и напълно оправдано, тенденцията към нормативност. /.../

Оттук започва едно нежелателно колебание, което владее речника от първата до последната страница. Работата е в това, че в дългата и малко изследвана история на литературната терминология са се наслоявали най-различни, и противоречиви, и дублиращи се термини, част от които днес трябва да бъдат уточнени, а друга част – само извадени от употреба. И не е странно, че авторите редовно попадат в засадите на „осветени“ от традицията противоречия. По-странен е начинът, по който излизат от тях. Когато попаднат на дублиращи се термини, авторите предпочитат да се задоволят с примитивните, но неверни заключения, че подобни термини са „твърде близки“ и „на практика трудно се различават“. Всъщност термините са тъждествени и е трудно да бъдат различени не само „на практика“, но и на теория. Речникът би спечелил твърде много, ако авторите откровено биха признали това положение и въз основа на досегашния опит биха препоръчали

КНИГИТЕ

57. КАРАСИМЕОНОВ, Александър. Обич: Роман. – София: БП, 1969.	60. КИРИЛОВ, Николай. Тя даде, тя взе: Разкази. – София: НМ, 1969.	62. КОНСТАНТИНОВ, Константин. Празници. – София: БП, 1969.
58. КАРАСЛАВОВ, Слав Хр. Когато се роди момче: Стихотворения. – Пловдив: Хр. Г. Данов, 1969.	61. КОЛЕВСКИ, Васил. Литература на свободата. Проблеми на социалистическия реализъм в българската литература след 9-ти септември. – София: БП, 1969.	Пътеписни есета и срещи с Иво Андрич, Иля Еренбург, Л. Н. Толстой, Златю Бояджиев и Анна Ахматова.
59. КАФЕЗЧИЕВ, Антон. Апасионата на свечеряване: Разкази. – София: НМ, 1969.		63. КОРАЛОВ, Емил. Неоновии слънца: Новели. – София: БП, 1969.

КРИТИЦИТЕ

утвърждаването на единия термин и елиминирането на другия като излишен. /.../

Във връзка с първия, методологичния въпрос идва и въпросът за подбора и обхвата на материала. Едва ли е нещастие, че в речника са включени и по-общокултурни, периферни или направо далечни спрямо литературата термини (лексикография, азбука, автореферат). Някои от тях обаче са разгледани изцяло като нелитературни, докато всъщност те имат и специален литературен смисъл. /.../

Пред авторите на речника са стояли остри дилеми, трябвало е да се справят с множество трудности. Крайният резултат е положителен – да се надяваме, че с това ще продължи научната разработка на литературната терминология.“

ЛФ, г. XXVI, 1970, бр. 30, с. 2.

32. ГОЛЕВ, Владимир. Мироздание: Лирика. – София: БП, 1969.

Енчо Мутафов: „За Владимир-Голевата поезия трябва да се пише главно в името на някои начала на българската поезия, които бездарие-то и конюктурата искат да обезсмислят! /.../ Без да е единствен, Голев е талантлив защитник на това начало. Той е бил винаги граждански настроен поет, дори и в интимните си неща. Особено в „Лирика“ и „Мироздание“. Вълнува се от актуалните проблеми на съвременната действителност и техния социален и партиен аспект. Вълнува го оптимизмът на тази действителност, движението към нови хуманни цели, борбата, всеотдайността и трудностите в името на тези идеали. Неговото директно слово без силни метафорични преноси се насочва пряко към проблемите.

В новите работи, онези, които според мен издигнаха неговата поезия на нов етап, той е

образен и мисловно задълбочен. Поетическите му сетива сега усещат мъчителните трудности, болката и напрежението; вярват в перспективите на утрешния ден; чувстват радостта от победата. /.../“

Пламяк, г. XV, 1971, бр. 7, с. 83–84.

52. ЙОСИФОВА, Екатерина. Късо пътуване: Стихотворения. – София: НМ, 1969.

Здравко Чолаков: „/.../ Йосифова има вкус към интересната метафора, нейните стихотворения предлагат изобилие от оригинални инвенции – „В старо село“, „Земен“, „Понякога, когато имам време“. Тоест има типичното за първа стихосбирка на днешен поет. /.../ Това не е поезия на първичната опустошителна страст, в никой случай – опоектизиране на нагона. Спонтанната чувствителност на поетесата, предпочитаща концентрирания, синтетичния изказ, в същото време може да бъде и малко деликатна, когато ни говори за „светаята светих“ на любовта, за магията на нейното вечно привличане:

Момичето с цигарените пръсти
стои зад черния прозорец,
съвсем забравило за своите петунии.
Прозорецът е нисък и отворен.
Кога ще стане тъмно, тъмно, за да светне
под него бяла риза със запретнати ръкави?
(„Тютюневи момичета“)

Същата загатнатост на чувствата придава чар на стихотворения като „Есен“, „Осем реда за тебе и мене“, „Сама съм и ми е добре“, „Десет минути лятна буря“. Пред нас е откровението на поетеса с най-силната стихосбирка от библиотека „Смяна“ през миналата година.“

Септември, г. XXIII, 1970, бр. 3, с. 250–251.

КНИГИТЕ

64. ЛАЗАРОВ, Станчо. При тебе се връщам: Стихове. – София: НМ, 1969.

65. МАНТОВ, Димитър. Стъпалата на надеждата: Разкази. – София: НМ, 1969. – (Малка историческа библиотека).

66. – Хайдушка кръв: Роман. – Варна: ДИ, 1969. (Кн. 2. от поредицата Прадеди и правнуци).

67. МАРАНГОЗОВ, Николай. Родословие: Поема. – София: НК, 1969.

68. МАРКОВСКИ, Венко. По твоя път: Сборник поеми и стихове. – София: БКП, 1969. Съдържание: Орлицата, Лука Безимен, Кормчията, Кормилото на историята и Часы Кремля.

69. МАРКОВСКИ, Миле. Въздух с пенсия: Хумор. импресии. – Пловдив: Хр. Г. Данов, 1969.

70. МАТЕВ, Павел. Неосветени светове: Стихотворения. – Пловдив: Хр. Г. Данов, 1969.

КРИТИЦИТЕ

78. МУТАФЧИЕВА, Вера. Последните Шишмановци и тяхното време. – София: НМ, 1969.

Петър Велчев: „Книгата на Вера Мутафчиева се откроява и чрез начина, по който се води разказът в нея. Писателката е в непрекъснат диалог със себе си, в неспирна полемика с исторически извори и традиционни възгледи, в неуморно търсене на творческата интуиция, която да включва съкровения образ на българина. Художественото внушение се поддържа и от живия, нюансиран език, стегнатата, лаконична, граничеща с афоризма фраза, високата култура на едно есеистично слово, което звучи ту гневно или с лек хумор, ту навява печални размисли, ду диша с благородния патос на описваните събития, ту ни поучава – без следа от риторика и морализаторство.

„Последните Шишмановци“ е творческа сполука на Вера Мутафчиева. Художественото възсъздаване на нашата история от края на Втората българска държава в новата ѝ книга би могло да събуди мисли за недотам оправдано приближаване към нашето време. То може да предизвика и пожелания за по-диференцирано представяне на социалния живот през епохата, както и за по-углъбено третиране на исихазма в неговата борба срещу официалната религия, в неговите предренесансови тежнения. Може също да се забележи, че някои образи са нарисувани твърде смело. Всичко това е възможно и неизбежно при подобна тематика. Несъмнено е обаче, че пред нас е произведение, което в оригинално и художествено ярко виждане разкрива важен момент от българската история.“

ЛФ, г. XXV, 1969, бр. 42, с. 2.

84. НИКОЛОВ, Кольо. Влог в швейцарската банка. – София: НМ, 1969.

Юлиан Йорданов: „Влог в швейцарската банка“ задържа вниманието на читателя с леко присмехулния тон на повествованието, с привидно лековатото и „несериозно“ отношение към сериозните неща. Негови средства са шаржът, хиперболизацията, привидната драстичност и произволност. Вместени в мислите и делата на героите, те се срастват с естествената склонност към фантазиране, с ироничното отношение към света, превръщат се в стил на човешкото поведение. Защото едва ли има понадеждна броня за острата чувствителност и високата емоционална акумулация в душата на един юноша от ризницата на иронията. При това забележете, че добросърдечият, наред с неудържимата тяга към волността, към откриването на света със собствени очи и уши, е вторият като проява, но с равностойна сила, двигател на действието в разглежданите творби.“

ЛФ, г. XXV, 1969, бр. 31, с. 2.

89. ПЕТКОВ, Любен. Зелени кръстове: Повест. – София: НМ, 1969.

Стоян Каролев: „Зелени кръстове“ – повест от Любен Петков. Още една първа книга, която е далеч от „сивия поток“: има свои особености, свой облик. Свообразието в първата книга – това вече не е малко.

Ако искаме с една дума, с едно понятие да характеризираме повестта, бихме казали: драматизъм. Драматизъм в характерите, драматизъм в сюжета и фабулата, драматизъм в езика. Разказът и тук се води от първо лице – води го централният герой. Това е първата голяма трудност, пред която се е изправил младият писател.

КНИГИТЕ

71. МЛАДИЯТ ГЕРОЙ В СЪВРЕМЕННАТА БЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА. – София: БАН, 1969.	73. МИХАЙЛОВ, Радослав. Зима без сняг: Роман. – София: Профиздат, 1969.	76. МОСКОВА, Рада. Между минутите: Стихове. – София: НМ, 1969.
Доклади, научни съобщения и изказвания на научната сесия на Института за литература при БАН, проведена през 1969 г. в София.	74. МИХАЙЛОВА, Лиляна. Къща при завоя: Разкази. – София: НМ, 1969.	77. МУТАФЧИЕВА, Вера. И Клио е муза: Есета. – Пловдив: Хр. Г. Данов, 1969.
72. МЕСЕЧКОВ, Недялко. Таборът и Банто: Роман. – София: НМ, 1969. Кн. 3. от трилогията Червените станаха бели.	75. МИХАЙЛОВА, Надя. Пред огледалото: Разкази. – София: НМ, 1969. – (Библиотека Смяна).	78. – Последните Шишмановци и тяхното време. – София: НМ, 1969.

КРИТИЦИТЕ

Защото този герой е явно далечен нему като тип и се е изисквало голямо умение да се вживее в характера му, да почувства и „възпроизведе“ неговия глас, неговата интонация. /.../

Любен Петков успешно е избягнал прегрешенията на разточителността и описателността, домогнал се е до сгъстено и асоциативно изображение; той съзнателно нахъсва повествованието, нарушавайки последователността във времето. Този начин на фабулиране и композиране има своите ограничения, разбира се, в сравнение с класическата композиция, която следва, тъй да се каже, естествения ход на времето, но има и своите предимства – в непосредственото възпроизвеждане, улавяне на противоречивия „душевен поток“. Стига, разбира се, преходите и повратите, асоциациите, колкото и резки да са, да не затрудняват четенето, да не замъгляват същността на явленията, смисъла на повествованието.

Младият писател не е избягнал навсякъде тези опасности, не е превъзмогнал винаги трудностите на избрания начин на фабулиране и композиране. Този начин е естествен, подходящ за героя – драматичната наситеност на разказа е следствие преди всичко на вътрешната противоречивост и конфликтност на разказвача. Но чувствайки острата интензивност на преживяванията, ние не всякога разбираме тяхната социалнопсихологическа същност (а това замъглява и смисъла на повествованието): не всякога те ни убеждават, защото не са разкрити източниците им, защото не са мотивирани. /.../ /.../ В сегашния си вид – при толкова напрегнатост, сгъстеност и ефектност – езикът уморява и още не е онзи точен, фин инструмент, който ни въвежда сигурно в душевните лабиринти, очертава вгълбено човешкия и граждански облик на героя, осъществява пълноценно художествената

идея. При целия стремеж на Любен Петков към драматична непосредственост, в стила му има умозрителност и наситеност – сякаш по ирония на литературната фортуна. Когато всичко в изображението е остро, ефектно и силно, започват да се губят критериите, мерките, естествените граници на явленията и на стойностите.“

ЛФ, г. XXVI, 1970, бр. 2, с. 1–2.

Лидия Велева: „/.../ В тази съвременна, изцяло свързана с днешния ден повест авторът прониква чрез своя герой до нещо изначално, до една първично силна и свежа душевност, която идва сякаш от легендарни времена и чрез нея влизат в съприкосновение с нас живи, реални, странджански хайдути и нестинарки. Любен Петков извайва характера на безстрашен човек, който никога не се отрича от това, което е, и поема всички рискове в името на един пълнокръвен, съдържателен живот. /.../ Повествованието се разгръща в крайно динамична форма. Авторът отхвърля описанията, отказва се от постепенното развитие на сюжета, за да ни потопа направо в една атмосфера, нажежена от страсти, където всеки миг възникват съдбоносни, на живот и смърт конфликти. Събитията не се редуват в хронологична последователност, а възникват сякаш едновременно пред вътрешния поглед на Войводата, от чието име почти изцяло се води разказът. Възбудената му мисъл изтръгва от паметта отделни ярки мигове, съпоставя ги, за да стигне до равносметката за всички лутания и преживелици. Авторът се слива интимно със своя герой, богато нюансира психологическите му състояния и успява да внуши впечатлението за пълна неподправеност на това, което разкрива, сякаш направо ни дава възможност да се докоснем най-непосредствено до преживя-

СЪДЪРЖАНИЕ

Въвеждащи думи.....	5	ПРИЛОЖЕНИЕ	
1969.....	7	Показалец на имената.....	300
1970.....	35	Показалец на авторите и произведенията, отразени с рецепция.....	312
1971.....	69	Показалец на заглавията без автор.....	316
1972.....	93	Показалец на критиците, чиито текстове са използвани в рецепцията, и произведенията, за които са писали.....	318
1973.....	114	Списък на използваната литература.....	329
1974.....	148	Списък на използваните периодични издания.....	332
1975.....	173	Списък на съкращенията.....	333
1976.....	199		
1977.....	223		
1978.....	248		
1979.....	274		

атлас

на
българската
литература

1969-1989

част първа

Българска, първо издание

редактор Симона ЯНЕВ

коректор Лили ЛЕВМЕВА

редакционен съвет НИКОЛАОВА

редакционен съвет СТАНЦИАРТ ЕООД, Пловдив

издателство ЖАНЕТ 45, Пловдив

общо редакционно издателство ЖАНЕТ 45, Пловдив

бул. А. Стамболийски 9

тел. (032) 81 90 88

тел./факс (032) 80 98 60